

Nadrainé Lippai Mária

AZ IFJÚSÁG JÖVŐKÉPE

Tanulmány a Zalaegerszegen 1997. december - 1998. február között végzett kutatás adatairól

A zalaegerszegi gyermekek és fiatalok élethelyzetéről, iskolázottságáról, szokásrendszeréről az elmúlt 2-3 évben készült szociológiai vizsgálatok megfelelő helyzetképet adnak. Az összegzések lényegében hasonló problémákat tárnak fel, mint az országos kutatások, de Zalaegerszegen különös jelentőséget kap a problémakör, ugyanis még mindig viszonylag „fiatal” a népesség, jelentős nagyságrendű a 15-29 éves korosztály a városban.

Feltételezésük szerint, amit a Szociális térkép adatfelvétele során 1995-ben a megkérdezett 18 éven felüli lakosok is megerősítettek, a leglényegesebb kérdés e népességcsoport számára, hogy az iskoláztatás, a piacképes szakma megszerzésén túl felnőtt életük megkezdésekor milyen munkalehetőség, lakáshoz jutás várható a városban, érdemes-e itt maradni, vagy olyan települést kell keresniük, ahol kedvezőbb feltételekkel fogadják a fiatalokat.

Rendkívül keveset tudunk arról, illetve csak sejtéseink vannak, hogy a fiatalok azt várják-e a felnőttektől, szüleiktől: oldják meg ezeket a problémákat is helyettük, mintegy "tálcán kínálva fel" az érvényesülés lehetőségét, vagy vállalják - mint elődeik mindig - a küzdelmet a jobb pozícióért, karrierjük felelős építését, korosztályuk érdekeinek képviseletét.

Tényszerűen keveset tudunk arról is, hogy a fiatalok hogyan vélekednek a jelenlegi közéletéről, a politikáról, a demokratizmusról, az állampolgári szabadságról, a fiatalok érdekei képviseletének szükségességéről, lehetőségeiről, korlátairól.

A vázlatosan ismertetett problémák ösztönözték a Szakértői Bizottságot arra, hogy egy helyi ifjúságkutatás megszervezésével tájékozódjon arról, miként gondolkodnak a zalaegerszegi gyermekek és fiatalok a politikáról, az ifjúságpolitikáról, az érdekképviseletről, valamint jelenlegi és jövőbeli életükről.

Feltevésem szerint rendkívül sokat elárul a gyermekek és a fiatalok gondolkodásáról, hogy milyen jövőt képzelnek el maguknak, mennyire érzékelik a társadalmi trendeket, milyen életet vonzó számukra, mennyire hisznek abban, hogy az életük alakítása nem kis részben rajtuk múlik.

A társadalmi szinten megjelenő, a szülői nemzedékekre jellemző mentalitás, életszemlélet és filozófia (konkrétan a zalaegerszegi szociális helyzetet feltáró kutatás adatai szerint például egy minden társadalmi rétegre jellemző, döntően pesszimista jövőkép; bele-

nyugvó, „jó így, ahogy van” közérzet; a gyermek jövőjét a legbizonytalanabbnak látó aggodás; a kiszámíthatóbb környezet vágya; a biztosabbnak hitt alkalmazotti létehez ragaszkodás; nagyfokú bizonytalanságérzet stb.) vajon milyen hatással van a megkérdezett fiatalok jövőképeire?

Többségben vannak-e azok, akik hisznek abban, hogy életük másként alakul, mint szüleiké, vagy közel azonos életutat, mindennapokat képzelnek el maguknak? Mennyiben hat a fiatalokra a fogyasztói társadalom, amiről a tömegkommunikációban és a helyi társadalom polarizálódása következtében szűkebb-tágabb környezetükben is naponta tapasztalatokat szerezhetnek?

A megkérdezett fiatalok 85%-a osztotta meg velünk elképzelését saját jövőjéről. A legfontosabb a válaszadók számára az a kérdés volt, illetve a leghatározottabban azt tudták leírni, hogy melyik országban szeretnének élni 10 év múlva (83,3%), ezt követően a kivel (75,8%) és a hogyan él (71,2%) foglalkoztatta őket leginkább. A fiatalok 70,5%-ának volt elképzelése leendő foglalkozásáról. Mindössze 67,6% jelölt meg települést és 61,5% lakáskörülményeket.

A jövőképek azt mutatják, hogy a fiatalok többsége realista, a legfiatalabbak fantáziája szárnyalóbb, a 18 év körülieknek és az idősebbeknek viszont már nincsenek nagyívű terveik, többségében szakképzettségük, leendő foglalkozásuk ismert, jellemző elfoglaltsága szerint, illetve a kisgyermekes családok kissé monotonnak festett mindennapi életét képzelik el.

Döntően ez jellemzi a már dolgozó, interjúkban jövőjükéről való fiatalok elképzeléseit is. Közülük mindössze egy 8 általános iskolai végzettségű, segédmunkás fiatal nem tudja, mi lesz vele 10 év múlva, a többiek saját családjukkal Zalaegerszegen, családi házban, „jó” munkahelyen, esetleg saját vállalkozásban dolgozva szeretnének élni. Körükben a diákokhoz hasonló arányban mennének Budapestre, Pécsre vagy más városba (25%) és 10% falun akar lakni, viszont mindössze egy szakmunkás vágya, hogy Dániában folytassa jó anyagi körülmények között az életét. Egy főiskolát végzett interjúalany nagyon elengedte a fantáziáját, esetleg „rémképek” gyötrik, mert a 3. világháború elől a Marsra menekülne. A már dolgozó fiatalok 15%-a szeretne még felsőfokú diplomát szerezni a következő években, általában először a ház, autó, pénz megszerzése

A	Hol élne 10 év múlva? (Válaszok megoszlása %-ban iskolatípusonként)								
	ált. iskola	szakiskola	szakmunkás	szakközépisk.	gimnázium	középfokú szakképz.	főiskola	Fő	%
Magyarország	74,4	70,0	73,2	81,7	64,3	92,9	95,0	262	76,2
Külföld	20,7	30,0	17,1	12,2	23,2	0,0	5,0	59	17,1
Magyar. v. külföld	4,1	0,0	9,7	3,7	12,5	7,1	0,0	20	5,8
Egyéb (más bolygó)	0,8	0,0	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0	3	0,9
Esetszám	121,0	10,0	41,0	82,0	56,0	14,0	20,0	344	100,0

* Részlet egy szociográfiából

szerepel terveikben, utána vállalják a gyermekeket. Olyan család-központú életet képzelnek el, amibe belefér a szórakozás, az utazás, a nyaralás, a „csavargás”, a jelenleg is kedvelt mozgás, sportolás, a pihenés. A többség nyugodtan és boldogan szeretne élni, amihez reményeik szerint elegendő pénzük is lesz...

A jövőtervekben megfogalmazottak szerint a diákok többsége, a válaszadók (344 fő) 76,2%-a továbbra is Magyarországon szeretne élni, de csak 51,6% jelölte meg lakóhelyének Zalaegerszeget (279 válaszadóból). **A**

Bár a fiatalok túlnyomó többsége Magyarországon maradna, figyelemre méltó, hogy az összes válaszadó 17,1%-a külföldre menne, további 5,8% abban az esetben, ha erre lehetősége nyílik, kiemelkedően magas arányban a gimnazisták körében. Elképzelésük az iskolatípusra jellemző oktatás, intenzív nyelvtanulás miatt reális, a lelkesedés az általános iskolások esetében is elfogadható. Kiemelkedően magas viszont a szakiskolásoknál, akik feltehetően nem rendelkeznek majd keresett szakmával és magas szintű nyelvtudással, esetükben inkább a „szerencsét próbálás”, illetve a vágyakozás jelenhet meg a válaszokban. A legrealistábbak a főiskolások, valószínűleg felmérték, hogy szakmai és nyelvtudásuk birtokában milyen esélyeik vannak külföldi

A település megjelölésében a legaktívabbak és leg tudatosabbak a főiskolások voltak, közülük mindössze 15% maradna Zalaegerszegen és a környéken, a többiek - mivel nem a város lakói, hanem csak tanulmányaik idején élnek itt - „haza mennek” állandó lakóhelyükre, illetve 35%-uk Budapestre, a nagyobb munkavállalási lehetőséget kínáló fővárosba orientálódik. A másik csoport, amelyik a leginkább átgondolta jövőbeni életterét, a középfokú szakképzésben résztvevő ötödészek. Jelentős arányú az a kör, amelyik Zala megye más települését választja lakóhelyül, és 30,8%-uk más városba készül elmenni. Figyelemre méltó a gimnazisták orientálódása Budapestre és más magyarországi városba, nyilván a továbbtanulási törekvéseikkel összhangban, de legnagyobb arányú körükben a „ki a városból” elképzelés is, azaz foglalkozásuk ugyan majd a városhoz köti őket, de lakóhelyül városkörnyéki falut választanának. A szakközépiskolások többsége Zalaegerszegen maradna, elsősorban a továbbtanulást tervezők jelöltek meg más magyarországi várost leendő lakóhelyükként. A legkevésbé foglalkoztatja a kérdés a szakmunkástanulókat és a szakiskolásokat, erős orientációjuk van arra, hogy külföldi városban éljenek. A magyarországi városok közül Pécsnek mindössze a válaszadók 2,2%-a jelölte meg, a felmérés alapján nincs jelentős vonzereje a regionális egyetemi központnak, sokkal inkább Budapest a migráció célja az elképzelések szintjén.

B. Milyen településen élne 10 év múlva? (Válaszok megoszlása %-ban iskolatípusonként)

Település neve, kategóriája	ált. iskola	szakiskola	szakmunkás	szakközépisk.	gimnázium	középfokú szakképz.	főiskola	Fő	%
Zalaegerszeg	57,1	37,5	58,1	63,5	35,7	53,8	10,0	144	51,6
Zala megyei	2,2	25,0	9,7	4,0	4,8	15,4	5,0	15	5,4
Budapest	8,8	0,0	6,4	2,7	14,3	0,0	35,0	25	9,0
magyar város	12,1	0,0	3,2	12,2	23,8	30,8	45,0	44	15,8
külföldi város	14,3	37,5	12,9	8,1	9,5	0,0	5,0	31	11,1
egyéb (falu, stb.)	5,5	0,0	9,7	9,5	11,9	0,0	0,0	20	7,2
Ésetszám	91,0	8,0	31,0	74,4	2,0	13,0	20,0	279	100,0

munkavállalásra. A fogyasztói társadalom vonzása a megnyilatkozásokat elemezve leginkább a szakmunkások és a szakközépiskolások körében motiválja a diákokat a külföldön élésre, csak kisebb részben képzelik el magukat, mint munkavállalókat, inkább gazdag tulajdonosként, tengerparton, szórakozva jelennek meg 10 év múlva saját jövőképükben. A külföldön élést választó fiatalok 52,5%-a Amerikában (USA-ban), csak 30,5%-a Európában (inkább a nyugati és északi országokban) és 17,0%-a más földrészen szeretne élni. Amerika különösen vonzó az általános iskolások és a szakiskolai tanulók számára, Európát viszont a gimnazisták választották nagyobb arányban (bár az USA-ban is ugyanannyian szeretnének élni).

Ha a fiatalok valamivel több, mint a fele maradna csak Zalaegerszegen, vajon milyen településeken szeretnének 10 év múlva élni, feltérképezhető-e a migráció iránya? **B.**

Előzetes várakozással ellentétben a „lakáskérdést” lényegesen kevesebben érintették. A jövőbeni élet legfontosabb feltételeinek egyike a főiskolásoknál volt, az általános iskolások, az ötödészek és a gimnazisták irtak nagyobb arányban a lakásra vonatkozó elképzeléseikről. **C.**

A válaszadók közül luxus körülmények között (úszómedence, sok szoba stb.), többszintes nagy házban a legnagyobb arányban a szakközépiskolások, a gimnazisták és a szakmunkások szeretnének élni. A fiatalok kétharmada a családi házat választja, a társasházi lakás mindössze a fiatalok 10%-ának felelne meg a jövőben. A gyermekek és a fiatalok arra vágnak tehát, hogy - többségében nagy kerttel is rendelkező, tágas - családi házban éljenek. A jelenleg családi házban élők 71,4%-a továbbra is családi házban, 22,9%-uk luxuslakásban élne szívesen 10 év múlva. Családi házból csupán a fiatalok 3,8%-a költözne társasházi lakásba, viszont

C. Milyen lakásban él 10 év múlva? (Válaszok megoszlása %-ban iskolatípusonként)

Lakás típusa	ált. iskola	szakiskola	szakmunkás	szakközépisk.	gimnázium	középfokú szakképz.	főiskola	Fő	%
családi ház	65,1	85,7	69,0	59,4	56,4	70,0	81,3	167	65,7
luxus ház, villa	18,0	0,0	20,7	28,1	23,1	10,0	6,2	51	20,1
társasházi lakás	10,1	14,3	6,9	9,4	10,3	20,0	12,5	26	10,2
egyéb	3,4	0,0	3,4	3,1	10,3	0,0	0,0	10	3,9
Ésetszám	89,0	7,0	29,0	64,0	39,0	10,0	16,0	254	100,0

Életmód típusok megnevezése	D. Hogyan élnek 10 év múlva? Válaszok megoszlása %-ban iskolatípusonként)								
	ált. iskola	szakiskola	szakmunkás	szakközépisk.	gimnázium	középfokú szakképz.	főiskola	Fő	%
munkaközpontú	41,4	18,2	42,4	40,3	54,7	41,7	28,6	123	41,8
kisgyermekes	18,4	18,2	12,1	19,5	9,4	41,7	42,9	56	19,0
könnyű, biztonságos	21,8	63,6	36,4	23,4	22,6	8,3	4,8	70	23,8
változatos	17,2	-	9,1	15,6	13,2	8,3	23,8	43	14,6
egyéb	1,1	-	-	1,3	-	-	-	2	0,7
Esetszám	87,0	11,0	33,0	77,0	53,0	12,0	21,0	294	100,0

14,5%-uk el tudja képzelni az életét hasonló, jól felszerelt társasházi lakásban is. A jelentős válaszhány magyarázata lehet az is, hogy a megkérdezett korosztály a jelenleg megoldottnak tekinthető lakhatása miatt nem érzékeli, hogy felnőtt életében gond lehet az önálló lakás megteremtése, jelenleg nem probléma számukra. Magyarázható azzal is, hogy bíznak a fiatalok önmagukban, képesek lesznek a feltételeket családjuk számára biztosítani... Erre az adatok nem adnak megbízható választ, viszont arra igen, hogy a fiatalok többsége családi házban szeretne élni, és ezt a várostervezőknek feltétlenül figyelembe kell venni, hiszen elementáris igényként jelentkezik a „kertvárosi” életmód.

Összességében tehát a fiatalok kétharmada 10 év múlva Magyarországon, városban és családi házban szeretne élni saját családjával (67,4%), esetleg még csak házastársával vagy élettársával (14,0%). A megkérdezettek a mai viszonyokra jellemző nukleáris család keretei között képzelik el jövőjüket, a családi együttélés továbbra is vonzó.

A több nemzedék együttélését (inkább a szakmunkások és szakközépiskolások körében), illetve az egyedülélést (inkább a gimnazistáknál) kevés esetben említették, tudatos életcélként egyik megoldás sem kapott nagy teret az elképzelésekben. Érdekes, hogy a fiatalok közel 5%-a barátaival szeretne együtt lakni 10 év múlva, ami erős kötődést jelez a kortársakhoz, a „menekülés” a családtól az általános iskolások, szakmunkások, szakközépiskolások és a gimnazisták körében jelent meg.

Az életmód-leírásokban domináns a munkaközpontú, átlagos életforma (a 294 válaszadó közül 41,8% esetében), sokan szeretnének „könnyen, jól, biztonságosan” élni (23,8%) különösen nagy arányban a szakiskolások és szakmunkásképzőben tanulók. Elsősorban az átlagos, kisgyermekes család mindennapjait (19,0%) jeleníti meg az ötödévesek csoportja és a főiskolások, számukra már valóban közeli ez az életszakasz, de viszonylag nagy arányú ez az életforma az általános iskolások és a szakközépiskolások között is. A legkevesebben jeleztek változatos, mozgalmas vagy különleges életformát (14,6%), elsősorban a főiskolások, az általános iskolások és a szakközépiskolások. **D.**

Biztató, hogy a fiatalok többségének jövőjüket az életükben köz-

ponti helyet foglal el a munka és a család, de figyelemre méltó, hogy még a fantázia, a tervezés szintjén is milyen kevesen gondolnak mozgalmasabb, változatosabb életformára. Talán visszahúzza őket a jelenleg uralkodó szintelen, otthonülő, egyhangú életvitel, amitől nem tudnak elszakadni. Vajon van-e követhető mintájuk a környezetükben, a tömegkommunikációban?

Felmerül a kérdés, hogy ellensúlyozza-e a munkaközpontú, átlagos, sok esetben monoton életet a fiatalok tervezett életében valamilyen hobbi, kedvelt tevékenység? A válaszokból úgy tűnik, hogy a mozgalmasság és a változatoság mégiscsak megjelenik az elképzelésekben, de inkább a szabadidőben.

A jelenleg is kedvelt sportolást sokan szeretnék felnőtt korukban folytatni (29,6%), de sok fiatal vágya az utazás, a kirándulás, túrázás (12,3%) elsősorban a saját családjukkal. A válaszadók 8,5%-a említette a művészeti tevékenységet, színház, mozi, koncert látogatását. Népszerű hobbiként marad meg a zenehallgatás, koncerten részvétel a szakmunkások és a gimnazisták között. Az olvasás csaknem eltűnik a kedvelt tevékenységek sorából a főiskolások és a gimnazisták kivételével. A szakmunkásoknál vezető szerepben marad a szórakozás, az alacsony számú válaszból ítélve rendkívül kevés fiatalnak van közöttük hobbi, amihez a jövőben is ragaszkodna. A hobbik megjelölésben a legaktívabbak a főiskolások és a gimnazisták (határozott elképzelésekkel), a legváltozatosabb tevékenységeket viszont az általános iskolások és a szakközépiskolások jelelték meg.

A fiatalok közel 30%-ának még nincs elképzelése arról, milyen foglalkozása lesz. A leghatározottabbak ebben a kérdésben természetszerűleg a főiskolások, majd a gimnazisták, akiknek 84,0%-a tudatosan készül az értelmiségi pályára, de az ötödéveseknél is sokan terveiben szerepel a felsőfokú végzettség megszerzése. Az általános iskolások többségének szintén az értelmiségi foglalkozások a legvonzóbbak, ezt a megkérdezett fiatalok családi háttere magyarázza, hiszen jelentős körükben a felsőfokú végzettségű szülők aránya, de jól érzékelhető, hogy a törekvés, a szándék már a legfiatalabb korban kialakulhat. A fiatalok 49,8%-a értelmiségi foglalkozást jelölt meg elképzelésében, ami számomra egy fontos értékrend meglétét jelzi, neve-

Foglalkozási kategóriák	E. Mi lesz a foglalkozása 10 év múlva? (Válaszok megoszlása %-ban iskolatípus szerint)								
	ált. iskola	szakiskola	szakmunkás	szakközépisk.	gimnázium	középfokú szakképz.	főiskola	Fő	%
értelmiségi	55,9	-	-	32,8	84,0	58,3	77,3	145	49,8
középfokú végzetts.	13,7	-	10,0	26,9	4,0	25,0	-	40	13,7
vállalkozó, önálló	7,8	50,0	33,3	25,4	8,0	8,3	22,7	49	16,8
munkás	16,7	37,5	33,3	6,0	-	8,3	-	35	12,0
egyéb	5,9	12,5	23,3	9,0	4,0	-	-	22	7,6
Esetszám	102,0	8,0	30,0	67,0	50,0	12,0	22,0	291	100,0

zetesen az iskolázottság, az értelmiségi foglalkozások „rangját” a fiatalok körében.

A legkevésbé tudják vagy vázolták fel foglalkozási terveiket a szakiskolások, a szakmunkások és a szakközépiskolások, magas arányú a bizonytalan fiatal, de az egyéb kategórián belül foglalkozásként a sportolást, edzői munkát, katonai beosztást, művészeti szakmát megjelölő is. A szakiskolások fele a vállalkozásban lát kifutási lehetőséget, ugyanígy a szakmunkások harmada és a szakközépiskolások egynegyede is önállóként (87,8%-uk tulajdonosként, vezetőként) szeretne dolgozni szakmájában. A főiskolások többsége inkább alkalmazottként képzei el jövőjét, de figyelemre méltó, hogy 22,7%-uk vállalkozóvá szeretne válni. A szakközépiskolások harmada értelmiségiként kíván dolgozni, a középszintű végzettségnek megfelelő munkát több, mint 50%-uk végezne, csupán 6% vállalja a munkás státuszt. **E**

A megkérdezettek körében a jövőbeni értelmiségi foglalkozások rangsora:

1. gazdasági, pénzügyi, informatika	20,5%
2. egészségügyi, pszichológiai	17,1%
3. jogi	14,4%
4. pedagógiai	1,6%
5. művészeti	11,0%
6. mérnöki	8,2%
7. újságíró	1,4%
8. egyéb	15,8%

A gazdasági, pénzügyi, informatikai feltehetően a teljes diákközpulációban is hasonló nagyságrendet képviselne, az egészségügyi valószínűleg kevesebbet, de a vizsgálatban résztvevő főiskolások szakiránya ezt a területet kissé előtérbe helyezte. A következő évezred elejére prognosztizált foglalkozási szükséglet azonban hasonló rangsort jelenít meg, a legkeresettebb szolgáltatások az egészségügyi házi ellátásban lesznek a fejlett országok népességének elöregedése miatt. Lehet, hogy már jó érzéssel ennek a tudományosan elemzett trendnek megfelelően alakítják elképzeléseiket a fiatalok (szülők)? A szakközépiskolások mintában szereplő nagyobb aránya miatt különösen feltűnő, hogy milyen kevesen választanák a mérnöki pályát.

A középfokú végzettségűek több, mint 60%-a a szolgáltatások területén, az ügyvitelben szeretne elhelyezkedni, a munkások közül

senki nem lesz betanított munkás, segédmunkásként is összesen egy fiatal tervezi a jövőjét. A vágyott foglalkozási struktúra tehát jelentősen eltér a jelenlegi magyarországitól és a zalaegerszegitől, amelyben 20% körüli az értelmiség, vezetők aránya, ugyanakkor a foglalkozást választók közel fele 10 év múlva értelmiségiként szeretne dolgozni. Bár a fiatalok korosztályaiban növekszik a felsőfokú végzettségűek aránya, ilyen jelentős fejlődés mégsem várható. Mindenesetre a fiatalok nagyon jól látják a kulturális tőke, a tudás kiemelt szerepét a társadalmi helyzet, a jobb pozíció megalapozásában.

A jövőképeket elemezve (344 fő válasza alapján) a fiatalok számára továbbra is a munka jelenti a megélhetés alapvető forrását, a tulajdon (lakás, nyaraló, műhely, nagy értékű autó stb.) szintén megjelenik a vágyak között több, mint 50% esetében. A gyermekeket is említette a fiatalok 43,3%-a (legnagyobb arányban a szakiskolások, valamint a főiskolások és az ötödévesek, akik életkorban a legközelebb állnak a házasodáshoz). A főiskolán, egyetemen továbbtanulás, az értelmiségi szakma választása (38,1%) első sorban a gimnazisták, az általános iskolások és az ötödévesek terveiben szerepel.

A fiatalok egyharmada szeretne gazdagon élni, elsősorban a szakiskolások, szakmunkás tanulók és a szakközépiskolások említettek nagyobb arányban, hogy gazdag emberek lesznek 10 év múlva. Hogyan jelenítik meg a gazdagságot? A külföldön élők többsége „természetesen” gazdag lesz, luxus igényeknek megfelelő (4 szintes, 25-365 szobás) házban fog élni, úszómedence áll rendelkezésre, fekete Cabrio, Ferrari, Porsche, Mercedes stb. autója lesz, partikat tart, magánrepülőgépen utazik. A szerényebbek, akik saját műhelyükben, boltjukban dolgoznak is, otthon személyzetet tartanának, akik kiszolgálják a családot, elvégzik a házimunkát, hogy legyen idő a szórakozásra. Megjelenik a munkavégzés nélküli gazdagság is: „nőket futtatnék Floridában, sok pénzem lenne”, van ki öt feleségről és sok gyerekről „álmodozik”. **F**

Gyakran találkoztam az írásokban azzal, hogy „szép, gyönyörű felesége” lesz, a férjek természetesen „jóképűek és lehetőleg gazdagok legyenek”, hogy a családnak mindent biztosítani tudjanak. (Akár a giccses „lányregényekben”...)

Sokan írták, hogy a munkaidejük rövid lesz, a sok szabadidőt a

Jövőképben megjelenik	Megjelenik-e a fiatalok jövőképében? (Válaszok aránya %-ban iskolatípusonként)								Sorrend
	ált. iskola	szakiskola	szakmunkás	szakközépisk.	gimnázium	középfokú szakképz.	főiskola	%	
gazdagság	11,0	20,6	12,4	12,2	7,6	5,6	2,2	33,1	5.
munkavégzés	26,0	17,6	28,1	28,4	25,6	22,2	23,7	85,8	1.
családi programok saját tulajdon	4,0	2,9	4,5	5,0	4,3	7,4	10,8	16,6	7.
közélet, közösség	0,3	–	–	0,4	–	1,9	–	0,9	12.
karrier szakmában	5,1	11,8	4,5	5,0	8,5	1,9	7,5	19,5	6.
gyermekeivel fogl.	3,2	2,9	5,6	3,6	3,3	9,3	7,5	1,7	8.
felsőfokon tanulás állata lesz	15,8	2,9	–	8,3	19,0	11,1	2,2	38,1	4.
háztartási munka	3,5	2,9	2,2	1,1	1,4	1,9	4,3	7,8	10.
tengerparton él	2,9	2,9	3,4	3,6	2,4	7,4	7,5	11,9	9.
gyermeke lesz	1,3	–	3,4	0,4	–	–	–	2,6	11.
Válaszok száma	11,5	20,6	12,4	14,0	10,9	16,7	18,3	43,3	3.
	373,0	34,0	89,0	278,0	211,0	54,0	83,0	100,0	

családdal töltik, a hobbijuknak élnek és szórakoznak. Számos fiatal indokolta is ezt a tervét, főként azzal, hogy most nagyon hosszú a munkaidő, másodállásban is dolgoznak a szülei, és nincs idő a családi együttlétre, ők pedig ezt fontosabbnak tartják.

A különböző iskolatípusba járó fiatalok csoportjainak jövőtervében határozott értékrend rajzolódik ki. Minden csoport számára az első a munkavégzés - a szakiskolások kivételével, akiknek a gazdagság a legfontosabb - mint elképzelt életük alapja, terveik megvalósulásának feltétele. Az általános iskolások és a gimnazisták számára a munkavégzés előfeltételeként a felsőfokú tanulmányok, az értelmiségi szakma megszerzése került a második helyre, ezt követik a többi csoportban már fontosabb tulajdonszerzési vágyak, mint a lakás, autó, műhely, nyaraló stb. A családalapítás időszakához életkorban legközelebb álló főiskolások, ötödévesek, de a szakiskolások és a szakközépiskolások is nagyobb arányban helyezték a gyermekek vállalását a második-harmadik helyre. A szakmunkások először a tulajdon megszerzését, a gazdagság elérését tervezi, ezek után következhet csak a gyermek vállalása. Na-

gyon érdekes, hogy a munka, tulajdon, gyermekvállalás, a család minden csoportban megelőzi a karrier tervezését. A fiatalok úgy látják most, hogy a karrier kedvéért nem kell lemondaniuk a családról, gyermekekről, sőt - úgy tűnik - fontosabb számukra a család, mint a munkában elérhető sikerek. Rendkívül kevesen - inkább az általános iskolások és a gimnazisták, a különlegesebb értelmiségi foglalkozást választók - helyezték minden más elé a karriert, a család nélküli életet. Figyelemre méltó, hogy a válaszadók többsége a megnövekedő szabadidőt nem önképzésre, tanulásra (nyelv, szakképzés, másoddiploma stb.), hanem kizárólag a szórakozásra, rekreációra hasznosítaná.

A jövő elfoglaltságai között a közéleti szerepelképzeléseket, a közösségért végzett munkát megelőzi még a kedvenc állatokkal foglalkozás és más hobbi is, a háztartási munka, a családi programok és természetesen az egzisztencia megteremtése. Lehet a válaszok elemzése alapján azonban azt is mondani lehet, hogy a közéleti tevékenység egyáltalán nem jelenik meg a fiatalok jövőképében.

